

JOSIP JURČIČ

DESETI BRAT

Josip Jurčič se je rodil na Muljavi leta 1844. Študija zaradi denarnih težav ni mogel dokončati. Da je lahko preživel, se je ukvarjal s pisanjem, svoja dela pa je objavljajal v vseh slovenskih častnikih. Postal je glavni urednik Slovenskega naroda, za katerega je delal do smrti. Bil je velik nasprotnik nemške nadvlade nad Slovenci, pravitako se ni strinjal z Ilirizmom, želel pa si je svobodno Slovenijo, ki pa je žal ni dočakal. Umrl je leta 1872.

Knjigo Deseti brat je opremil Maksim Gaspari, izdala pa jo je Tiskarna ljudske pravice v Ljubljani okoli leta 1946.

Lovre Kvas je učitelj, ki je iz Ljubljane prišel na kmete na grad Orešček, kjer bo poučeval graščakovega sina. Med potjo na grad se Lovre izgubi, tako, da mu pot pokaže nek čudak Martinek Spak imenovan tudi Deseti brat. Že ob prihodu na grad se Lovro takoj zaljubi v graščakovo hčer, v katero pa je zagledan tudi njen sosed Marjan kateremu je takorekoč namenjena za ženo. Kvas je vsak dan, ki ga preživi na gradu bolj zaljubljen v Manco, a si to še samemu sebi ne upa priznati. Kar nekaj časa potrjuje, da svojo ljubezen izpove Mancu in izve, da so bila čustva obojestranska. Edino kar mu greni srečo je dejstvo, da mora svojo ljubezen neprestano skrivati pred Benjaminom, očetom Mance. Edini, ki njune težave pozna je Deseti brat. Zgodi se, da je za to ljubezen izvedel tudi Martin. Le ta je Lovretu zagrozil, da ga bo izdal očetu, če se do naslednjega dne ne "pobere" nazaj v mesto. Lovro se za grožnje ni zmenil, prizadele pa so Martineka, ki je pogovoru prisluškoval. Zato Martinek Marjana pretepe do nezavesti, Marjan pa Martineka smrtno rani z puško.

Deseti brat je spoznal, da se mu smrt že neutrudno bliža, zato izda Lovretu svoje resnično poreklo. Lovre je bil zaradi spleta okoliščin obtožen, da je ranil Marjana, a ga kmalu oprostijo krivde. Marjanov oče je bil prevarant in je zato pobegnil. Sinu je zapustil denar, Lovretu, ki je bil njegov nečak, pa je zapustil grad Polesek. Lovre se poroči z Manco, Marjan pa vzame za ženo zdravnikovo hčer. Marjan in Lovro postaneta zelo dobra prijatelja, saj ju družijo skrivnosti, da sta bratranca.

Po dolgem času je branje slovenske knjige pravi balzam za oči in možgane. V romanu opisi krajev niso preveč podrobni vendar pa lahko človek, ki dolenjsko pozna, v mislih vidi še veliko več kot je napisanega na papirju. Iz cele knjige je najbolj znamenita Krjavljeva pripoved o hudiču, ki ga je Krjavelj presekal na dva kosa. Ni Slovenca, ki te zgodbe ne bi poznal, kljub temu, da morda za Desetega brata še slišal ni, kajti uporabljajo jo tako mediji, kakor tudi ljudje s ceste.

Roman Deseti brat je najpomembnejši slovenski roman že zato, ker je naš prvi. Jurčič ga je napisal po romanopisnih pravilih in po Scotovem vzorcu. Ne vsebuje podrobnejših opisov značajev oseb in krajev. V njem se pojavlja neka oseba, ki dogodke čarobno zapleta in razpleta, kajti povdariti je želel zgodbo in ne orisavati psihološke vidike dogajanja. Roman je sicer doživel negativno kritiko Levstika, a je od vseh prebranih obveznih čtiv zame najbolj berljiv.